

4.3 Gamtos pėdsekys

Jau esate samprotavę apie tai, kad žmogų su tėvyne, tėvų ir senelių žeme sieja įvairūs ryšiai – šeima, giminės, bendruomenė, tauta, papročiai ir tradicijos, kalba ir, žinoma, gamta. Lietuvių filosofas Antanas Maceina yra pastebėjęs: „Mūsų gamta yra švelni, be didelių kontrastų, be rungtynių. <...> Ji yra lyrinio charakterio. Savo švelniu žalumu ir ūkanotu melsvumu ji pusiau simboliškai pasakoja savo paslaptis lietuviškai dvasiai.“ Šioje pamokoje jūs kviečiami pabūti gamtos, savo paslaptis pasakojančiai lietuviškai dvasiai, pėdsekiais.

1 užduotis. Etnologas Libertas Klimka pastebi, kad senoji lietuvių pasaulėjauta buvo persmelkta pagarbos gamtos gyvasčiai, o gyvenimo ritmas derintas su gamtos ritmu. Nors šiuolaikinio žmogaus gyvenimas pakitęs, didelis privalumas čia, Lietuvoje, stebėti keturių metų laikų kaitą. **Dirbdami poromis, pasvarstykite, ar ir kodėl 4 sezonų kaita Lietuvoje yra privalumas.**

2 užduotis. 3-5 sakiniais pasidalykite, kuo jus žavi, stebina (o gal nuvilia) Lietuvos gamta.

4.3 Gamtos pėdsekys

3 uždutis. Filosofas Antanas Maceina teigia, kad gamta yra pirmutinė grožio mokytoja ir kartu pirmutinė estetinio tautos savitumo perteikėja. Tokių gamtos grožio pajautų persmelkta didžioji dalis lietuvių literatūros. **Perskaitykite Vinco Mykolaičio-Putino psichologinio romano „Altorių šešėly“ ištrauką, kur pagrindinis veikėjas klierikas Liudas Vasaris iš kunigų seminarijos vyksta namo vasaros atostogų. Pasirinktu būdu atsakykite į klausimus ir atlikite uždutį.**

Toli jau pasiliko miestas, miškas uždengė Katedros ir seminarijos bokštus – ir juo giliau jie skendo į giedrią vasaros gamtą, juo karščiau kaitino saulė pro juodą sutaną, juo lengviau darėsi klieriko Vasario širdy ir šviesiau akyse. Jisai nieko nemastė, nieko negalvojo, tik visas jojo kūnas tarsi pavirto į vieną jutimą, o visas dvasios gyvenimas į vieną jausmą. Ir jis stačiai svaigo, jis negalėjo pakelti to jutimo ir to jausmo dydžio.

Iš lėto, iš lėto šliaužė pro jo akis laibos ir tiesios pušys, šakotos eglės ir kur ne kur baltaliemeniai beržai. Paskui, išvažiavus iš miško, pasirodė vingiuoti, aukšti Dzūkijos ežerų krantai, paskui vėl skurdūs pušynėliai ir kadugynais apaugę kalneliai. Bet peizažas ir atskiri jo vaizdai slinko pro šalį labai mažai patraukdami Liudo Vasario akis. Jis dabar juto pačią Gamtą, pačią jos visumą, besireiškančią ir miškais, ir ežerais, ir kalvomis, ir saulės spinduliais, ir žiogelių čirškėjimu, ir paukščių čiulbesiu, ir visokeriopų kitų reiškinių gausumu.

Panašų jausmą gyventų žmogus, ilgą laiką uždarytas tamsoje ir išvestas į puikų vidurdienio saulės nušviestą sodą. Jisai nepastebėtų nei vyšnių žiedų, nei beržo lapų mirgėjimo, nei sprogstančių rūtų, nei plazdančių drugelių, bet jis pajustų visą šito vidurdienio džiaugsmą, ir jis gyventų momentą neapsakomos laimės. <...>

Klierikas Liudas Vasaris, važiuodamas namo iš seminarijos, pirmą kartą savo gyvenime taip stipriai pajuto gamtos visumą ir jos atsiliepimą visame savy.

Liudas Vasaris mylėjo gamtą ir jau nuo pat kūdikystės buvo patyręs iš jos neišdildomų įspūdžių. Vienas iš ankstyviausių jo atsiminimų buvo toks. Šienapjūtės metu voliojosi jisai šieno pradalgiuose ir, pargriuvęs aukštieninkas, ėmė žiūrėti į dangų. O dangum plaukė dideli baltų debesų gabalai. Ir pamažu didelė baimė ėmė spausti Liuduko širdį. Persigandęs jisai leidosi bėgti į motiną, pro verksmus šaukdamas: „Mama, dangus bėga!“

Jau paūgėjusį, vieną šiltą vasaros naktį jį tėvas pasiėmė į mišką naktigonės, o miške sukūrė didelį laužą. Tos laužo liepsnos, tie dūmai, tos kibirkštys, ta kaitra – ir aplinkui glūdi miško tamsa, nematomų arklių prunkštimas ir kažin koki nesuprantami balsai – ir dar ypatinga susikaupusi tėvo veido išraiška sukėlė Vasario, vaiko, dvasioje pirmą jo gyvenime mistišką įspūdį ir įdiegė miglota nuovoką, kad gamtoj kažkas yra. <...>

Rastų jis ir daugiau artimo bendravimo su gamta valandėlių, bet šitokio jausmo, kurį patyrė dabar, važiuodamas iš seminarijos, jisai nebūtų radęs.

Vincas Mykolaitis-Putinas „Altorių šešėly“

Klausimai ir uždutys

1. Remdamiesi lietuvių kalbos žodynais (žr. *Naudingos nuorodos*), išsiaiškinkite žodžių *šienapjūtė*, *naktigonė*, *pradalgė* reikšmes.
2. Kokią būseną patiria Liudas Vasaris važiuodamas namo? Kokiais pojūčiais (rega, uosle ar kt.) jis junta gamtos visumą?
3. Kokias vaikystės patirtis gamtoje prisimena veikėjas?
4. Dirbdami poromis pasidalykite savo vaikystės patirtimis gamtoje.

4.3 Gamtos pėdsekys

Romano „Altorių šešėly“ veikėjas „savo tėviškės laukuose <...> labai mėgo vieną kalnelį, kurį visi vadino Aušrakalniu ir kuris buvo aukščiausia visoj apylinkėj vieta“. Būdamas ant to kalnelio Liudas Vasaris ne tik grožėjosi gamta, svajojo, mąstė, bet ir „pratinosi matyti gamtą pro savo jausmą ir nuotaiką“. Tikriausiai kiekvienas žmogus turi savo Aušrakalnį – vietą (nebūtinai gamtoje), kur gali stebėti aplinką ir save, pabūti vienumoje, pasinerti į apmąstymus, nurimti ir tarsi susitaikyti su savimi bei pasauliu.

4 užduotis. 3–5 sakiniams papasakokite apie savo Aušrakalnį – mėgstamiausią vietą.

Remkitės pateiktais klausimais:

1. Kur ši vieta yra?
2. Kada ją atradote?
3. Kuo ji ypatinga? Apibūdinkite ją.
4. Kuo ji svarbi jums?
5. Ką patiriate, jaučiate, išgyvenate būdami toje vietoje?

Mano Aušrakalnis

Mano Aušrakalnis yra Vilniaus Bernardinų sodas. Ten galiu stebėti ir gamtą, ir žmones. Nors sodas yra mieste, ten visada ramiau.

Aš visai neseniai atradau savo mėgstamiausią vietą – tai Trakų rajone, prie Vilkokšnio ežero, esantis Žuklijų piliakalnis. Ten jaučiuosi kaip ant pasaulio stogo.

4.3 Gamtos pėdsekys

5 uėduotis. Jėsus bendraamėiai Faustas ir Vakarė siėlo tapti Lietuvos gamtos pėdsekiais ir ne tik stebėti, tyrinėti ir fiksuoti gamtą, bet ir paruoėti infografiką apie pasirinkto Lietuvos regiono, kraėto, rajono ar vietovės lankytinus gamtos objektus. Pasiskirstę grupėmis, patyrinėkite ir pristatykite 5 Lietuvos gamtos objektus – paruoėkite infografiką „Lietuvos gamtos pėdsekys“.

Patarimai

1. Su savo grupės nariais pasidalykite, iš kokio regiono kilę jėsus tėvai ar seneliai, kur gyvena jėsus giminės.
2. Aptarkite, kokių Lietuvos vietovių gamta jums sukelia teigiamų emocijų.
3. Nurodykite, kokį regioną (ar vietovę) renkatės.
4. Pasirinkite jums kuo nors svarbią vietovę.
5. Patyrinėkite žymius arba mažiau žinomus gamtinius pasirinktos vietovės objektus (remkitės Lietuvos žemėlapiu, informacijos ieėkokite „Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje“, internete, pvz., *Naudingos nuorodos: Lietuva ir Lietuvos žemėlapis*).
6. Infografike nurodykite gamtos objekto pavadinimą ir glaustai jį pristatykite, raskite nuotraukų.
7. Pristatydami grupės sudarytą infografiką, paaiėskinkite, kodėl pasirinkote būtent tą regioną, nurodykite, kokiais šaltiniais rėmėtės.
8. Patarkite, koku metu (o gal net paros) laiku verta aplankyti šį gamtos objektą.
9. Raėydami ir pristatydami savo grupės darbą, laikykitės kalbos taisyklingumo normų.
10. Įvertinkite kitų ir įsivertinkite savo grupės darbą.

Beje, Vakare, tas pats A. Maceina sakė, kad mes, lietuviai, esame miėsko tauta. Iš tikrųjų man labai patinka miėskas. Gal pasirinkime, pavyzdėiui, Rytų Aukėštaitiją, kad Labanoro girią galėtume įtraukti, dar šalia esanėiomis upėmis, eėzerais galėtume pasidomėti?

Pameni, Faustai, nagrinėdami Maironį skaitėme filosofo A. Maceinos žodėius: „Lietuvis į jūrą paėiūrėjo, ja pasigėrėjo ar pasibaisėjo, bet jokių gilesnių santykių su ja neuėmezgė.“ Bet man pajūris – išskirtinė Lietuvos vieta. Ir Baltijos jūrą pristatytume. Gal rinkimės Klaipėdos kraėtą ar Kurėšių neriją?

Aukėstumala. J. Kalinsko nuotraukos

Pamario kraėtas

Aukėstumalos durpynas, aukėstapelkė

Aukėstumala – durpynas Šilutės r. teritorijoje, Nemuno deltos regioniniame parke. Plotas 1784 hektarai. Šiauriniu pakraėčiu teka Tenenys, vakariniu – Minija.

! Dar reikia pasidomėti gyvūnija ir augalija. Primena Marso kanjonus. Gražu visais metų laikais.

LIETUVOS GAMTOS PĖDSEKYS

Lietuvos regiono, krašto, rajono ar vietovės pavadinimas

1

2

3

4

5

4.3 Gamtos pėdsekys

6 uęduotis. Infografiką „Lietuvos gamtos pėdsekys“ pristatykite bendraklasiams, įsivertinkite ir įvertinkite grupių darbus.

Grupių darbo vertinimo ir įsivertinimo kriterijai

Vertinimo kriterijai nuo 0 iki 2 taškų (2 tšk. – taip, 1 tšk. – iš dalies, 0 tšk. – ne)

Vertinimo kriterijai	Vertinimas	Įsivertinimas
Ar glaustai pristatyti 5 gamtos objektai, parodyta nuotraukų?		
Ar darbas informatyvus, turiningas?		
Ar pagrįsta, paaiškinta, kodėl pasirinktas tas ar kitas Lietuvos regionas, vietovė?		
Ar laikytasi kalbos taisyklingumo normų?		
Ar grupės veikla grindžiama bendradarbiavimu?		
Iš viso:		

Mokytojo komentaras

Blank area for the teacher's comment.

Rašymui

A series of horizontal lines for writing, consisting of 20 evenly spaced lines across the page.